

Historisk bakgrund – uppror straffas hårt

Eva Björklund

Spanjorna inledde med att hänga drottningen Anacaona

Haiti - Amerikas fattigaste land, ett av världens 50 fattigaste. Befolkningen uppgår till nästan 10 miljoner, nästan 75 procent lever i fattigdom, 50 % extremt fattiga. BNP per capita är ca 13.000 kr.

1492 ”upptäckte” Columbus ön som han kallade Santo Domingo, senare döpt till Hispaniola. Den beboddes av arauker som Kuba-ön. På båda öarna utrotades de på några årtionden och ersattes av afrikanska slavar i socker- och kaffeodlingar.

1697 Frankrike lade beslag på västra tredjedelen av ön - nuvarande Haiti som blev världens lukrativaste koloni: socker, rom, bomull, tobak, indigo.

1791 ledde f.d slaven, mycket bevandrad i upplysningslitteraturen, Toussaint Louverture, en halv miljon slavar i uppror.

1801 hade upprorsstyrkorna segrat och antog en grundlag som avskaffade slaveriet, först i världsdelen. Napoleon skickade 20.000 soldater för att återinföra slaveriet, men mötte hårt motstånd

1802 bjöd franske befälhavaren Leclerc in Toussaint Louverture till fredsförhandlingar bara för att tillfångata honom och skicka honom till Frankrike där han dog i fängelse 1803. Men motståndet fortsatte under Jean-Jacques Dessalines och drev ut de franska trupperna.

1804 den 1 januari utropades fria republiken Haiti, det bergiga landet på araukspråk, men bekämpades av kolonialmakterna och USA.

1822 Haiti ockuperade Santo Domingo (dagens

Dominikanska Republik och avskaffarslaveriet där.

1825 sände Frankrike en stor flotta för att återerta Haiti. President Jean Pierre Boyer gick då med på ett avtal där Frankrike formellt erkände Haiti mot 150 miljoner franc som ersättning för förlorad slaveegendom. För att kunna betala måste Haiti låna enorma summor från utländska banker, och grunden lades för den utlandsskuld som legat som en kvarnsten om halsen sedan dess.

1844 gjorde nordöstra ön uppror, upprättade Dominikanska republiken och förklarade dess självständighet.

1862 hävde USA sin långa blockad och erkände Haiti men återkom med USA-interventioner 1888 och 1891.

1915 skickade USA marinkåren för att ockupera Haiti för att säkra fordringar från släktingar i USA till tidigare slavägare. USA tog hand om statskassan och inledde en nästan 20 år lång ockupation med tvångsarbetsläger, tusentals dödade och ständiga uppror som krossades av marinkåren: ”en period av stabilitet” enligt Nationalencyklopedin.

1934 drog USA sig tillbaka och lämnade efter sig en krossad nation i kaos. Poliskåren, utbildad av USA, blev redskap för blodiga kupper och förtryck. I början av 50-talet hade Duvalier-familjen med USAs stöd lagt beslag på den politiska och ekonomiska makten.

1957 valdes Papa Doc till president och började bygga upp de fruktade mördarbanden, Tonton Macoutes

1964 utsåg han sig till president på livstid

1971 utsåg Papa Doc sonen Baby Doc till efterträdare innan han dog. Terrorn och vanstyret tilltog, det blev ohållbart även för USA

1986 genomfördes en militärkupp. Baby flydde till Frankrike. En ny grundlag antogs i folkomröstning och val skulle hållas. Prästen Jean Bertand Aristide fick växande folkligt stöd, men inte USAs. CIA och NED, USAs officiella redskap för ”demokratisk” kontroll av andra länder, lanserade en motkandidat. NED betalade radiostationer som demoniserade Aristide. AFL-CIO finansierade högerkontrollerade fackliga organisationer. Paramilitärer försökte mörda Aristide.

1990 segrade Aristide med 67,5 % av rösterna, mot knappt 15,5 för Washingtons kandidat

1991 tillträdde Aristide som president, samtidigt började CIA organisera den statskupp som genomfördes samma år av knarkgeneralen Raul Cedras. När terrorn upphörde hade mer än fyra tusen mördats. Aristide drevs i landsflykt.

1992 övertalade USA Aristide att skriva på ett avtal ”om nationell enighet”. 25.000 USA-soldater återinsatte honom på sin post med ett påtvingat program för fortsatt IMF-politik. Men bland de fattiga sågs Aristide fortfarande som ”Frälsaren”. Dock fick han inte ställa upp i valen 1994.

1995 USA lämnade formellt över makten till FN, men

Forts nästa sida

Forts från förra sidan

behöll kontrollen. René Préval valdes till president.

2000 vann Aristide igen och vägrade fortsätta de privatiseringar som USA, IMF och Världsbanken påbjöd.

För detta straffades landet med ekonomiska sanktioner.

Ändå gjordes framsteg inom utbildning och hälsovård, minskade ekonomiska klyftor, bättre rättsväsende, tvärtemot vad internationella media påstod. Haiti krävde tillbaka 21,7 miljarder dollar från Frankrike, för de pengar Frankrike tvingade Haiti att betala för sin självständighet från kolonialmakten. Det bidrog till att Frankrike gick ihop med USA för att störta Aristide en andra gång.

2004 blev det så statskupp igen, USA kidnappade Aristide och flög ut honom till Centralafrika. I Haiti följde våld, kaos, laglöshet, skadgörelse och förföljelser av allt som kunde kallas vänster.

2006 segrade ändå René Preval mot USAs kandidat Manigat som bara fick 12 procent av rösterna. FN skickade in fredsbevarande trupper som har gått fram brutalt mot fattigkvarteren där Aristides anhängare fortfarande är starka. Den nyliberala politiken har fortsatt, men samarbete med ALBA har satt igång risodlingen igen.

